YANGI O‘ZBEKISTONDA SPORT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING AHAMIYATI.

Raxmonova Mohinur Rasuljon qizi
Ko‘pkurash sport turlari nazariyasi va uslubiyati kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Yangi O‘zbekistonda jismoniy madaniyat va sport sohasini innovatsion rivojlantirishning dolzarb muammolari, zamonaviy texnologiyalarni sport amaliyotiga joriy etish imkoniyatlari hamda sohada ilmiy yondashuvlarni takomillashtirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, sport ta’limini raqamlashtirish, sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish, sportchilar tayyorgarligini monitoring qilish, murabbiylar malakasini oshirish va sport infratuzilmasidan samarali foydalanishning ahamiyati tahlil qilingan. Mavjud muammolarni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqolada innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish aholi o‘rtasida sog‘lom turmush tarzini ommalashtirish, sport ta’limi sifatini oshirish va yuqori malakali sportchilarni tayyorlash samaradorligini kuchaytirishning muhim omili sifatida asoslangan.

Kalit so‘zlar: Yangi O‘zbekiston, jismoniy madaniyat, sport, innovatsiya, raqamlashtirish, sun’iy intellekt, sport ta’limi, sport infratuzilmasi, ilmiy tadqiqot, sog‘lom turmush tarzi, sportchilar tayyorgarligi.

Kirish. Yangi O‘zbekistonda jismoniy madaniyat va sportni rivojlantirish, aholini ommaviy sportga keng jalb qilish, iqtidorli yoshlarni aniqlash va yuqori malakali sportchilarni tayyorlashga alohida e’tibor qaratilmoqda. 2026-yil 7-aprelda jismoniy tarbiya va sport sohasini yangi bosqichga olib chiqish masalalari yuzasidan o‘tkazilgan videoselektor yig‘ilishida sportchilarni saralash tizimini takomillashtirish, ommaviy sportni kengaytirish, ilmiy tadqiqotlar natijalarini amaliyotga joriy etish hamda sportchi va murabbiylar natijalarini sun’iy intellekt yordamida tahlil qilish imkonini beruvchi yagona platformani yaratish kabi vazifalar belgilangan. Bu esa sport sohasida innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga davlat siyosati darajasida e’tibor qaratilayotganini ko‘rsatadi.

Jismoniy madaniyat va sportni innovatsion rivojlantirish faqat zamonaviy sport inshootlari qurish yoki yangi jihozlarni xarid qilish bilan cheklanmaydi. Bu jarayon sport mashg‘ulotlarini rejalashtirish, sportchilar faoliyatini baholash, ta’lim metodikasini takomillashtirish, tibbiy-pedagogik nazoratni kuchaytirish, raqamli ma’lumotlar bazalarini yaratish va ilmiy ishlanmalarni sport amaliyotiga tatbiq etishni ham qamrab oladi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari hududlar kesimida turlicha bo‘lishi, ayrim sport tashkilotlarida zamonaviy uskunalar va raqamli vositalarning yetishmasligi, ilmiy tadqiqot natijalarini amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarining takomillashtirishga muhtojligi kabi masalalar mavjud. Ushbu muammolarni tizimli tahlil qilish va ularning yechimlarini ishlab chiqish sport sohasining barqaror rivojlanishi uchun muhimdir.

Maqolaning maqsadi. Yangi O‘zbekistonda jismoniy madaniyat va sport sohasini innovatsion rivojlantirishning dolzarb muammolarini tahlil qilish hamda ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqish.

1. Jismoniy madaniyat va sportni innovatsion rivojlantirishning nazariy va tashkiliy asoslari. Jismoniy madaniyat va sport sohasida innovatsiyalar mashg‘ulot metodikasini yangilash, sportchilar tayyorgarligini ilmiy asosda tashkil etish, sport ta’limini raqamlashtirish va boshqaruv samaradorligini oshirishda namoyon bo‘ladi. Mazkur jarayonning asosiy yo‘nalishlaridan biri sport faoliyatini ilmiy asosda tashkil etishdir. An’anaviy mashg‘ulot metodikasi murabbiy tajribasi va pedagogik kuzatishlarga tayanadi. Zamonaviy yondashuv esa ushbu tajribani obyektiv o‘lchovlar, statistik tahlil va raqamli monitoring bilan to‘ldirishni nazarda tutadi. Natijada

sportchining jismoniy imkoniyatlari, texnik tayyorgarligi, mashg‘ulotga moslashuvi va tiklanish holati haqida batafsilroq ma’lumot olish mumkin. O‘zbekistonda sport sohasini rivojlantirishga oid davlat siyosatida ommaviy sportni kengaytirish, zamonaviy infratuzilmani rivojlantirish, malakali mutaxassislar tayyorlash va iqtidorli yoshlarni saralashga e’tibor qaratilgan. 2026-yilda belgilangan ustuvor vazifalarda ham sport bilan shug‘ullanuvchilar sonini oshirish, sport tashkilotlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish va ilmiy natijalarni amaliyotga tatbiq etish muhim yo‘nalishlar sifatida ko‘rsatilgan.

Mazkur vazifalarni samarali amalga oshirish uchun davlat tashkilotlari, ta’lim muassasalari, sport federatsiyalari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va murabbiylar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash zarur.

2. Sport sohasini raqamlashtirish va sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish.

Raqamli texnologiyalar sport faoliyatini boshqarish, ma’lumotlarni to‘plash va tahlil qilish, sportchilar tayyorgarligini nazorat etish hamda mashg‘ulot jarayonini individuallashtirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Shu sababli sport tizimida elektron ma’lumotlar bazalari, mobil ilovalar, videoanaliz vositalari, sensorli qurilmalar va sun’iy intellektga asoslangan tahlil usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Birinchidan, raqamlashtirish sport tashkilotlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi. Sportchilar ro‘yxati, mashg‘ulotlar jadvali, musobaqa natijalari, murabbiylar faoliyati va sport inshootlaridan foydalanish to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yagona elektron tizimda yuritish boshqaruv jarayonining tezkorligi va shaffofligini oshirishi mumkin.

3. Sportchilar tayyorgarligini ilmiy asosda tashkil etish va monitoring qilish.

Sportchilar tayyorgarligini monitoring qilishda pedagogik, fiziologik va psixologik ko‘rsatkichlarni o‘zaro uyg‘unlashtirish maqsadga muvofiq. Pedagogik nazoratda mashqlarni bajarish sifati, texnik xatolar, mashg‘ulotdagi faollik va jismoniy sifatlarning rivojlanishi baholanadi. Fiziologik nazoratda yurak urish chastotasi, tiklanish dinamikasi va zaruratga ko‘ra boshqa ko‘rsatkichlar kuzatiladi. Psixologik nazorat esa sportchining motivatsiyasi, diqqatini jamlash, musobaqaga tayyorligi va emotsional holatini o‘rganishga yordam beradi.

Bundan tashqari, ilmiy tadqiqotlarda qo‘llaniladigan testlar va o‘lchov vositalarining ishonchliligi, natijalarni qayta tekshirish imkoniyati hamda statistik tahlilning to‘g‘ri bajarilishi ta’minlanishi zarur. Ilmiy natijalarni amaliyotga tatbiq etishdan oldin ularning tegishli sportchilar guruhida samaradorligini tekshirish muhim hisoblanadi.

4. Sport ta’limi va murabbiylar kasbiy kompetensiyasini takomillashtirish.

Sport ta’limi muassasalarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish mashg‘ulotlarni tashkil etish sifatini oshiradi. Elektron o‘quv materiallari, videodarslar, masofaviy malaka oshirish kurslari va virtual seminarlar mutaxassislarning yangi bilimlarni o‘zlashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Murabbiylar malakasini oshirishda quyidagi yo‘nalishlarga ustuvor ahamiyat berish maqsadga muvofiq:

- ✓ sport mashg‘ulotlarini ilmiy asosda rejalashtirish va yuklamalarni boshqarish;
- ✓ sportchilar tayyorgarligini zamonaviy testlar va monitoring vositalari yordamida baholash;
- ✓ raqamli texnologiyalar va videoanalizdan foydalanish;
- ✓ bolalar va o‘smirlar bilan ishlashning yoshga mos pedagogik usullarini o‘zlashtirish;
- ✓ sport jarohatlarining oldini olish, xavfsizlik va tiklanish masalalari bo‘yicha bilimlarni kengaytirish;

ilmiy tadqiqot natijalarini tahlil qilish va amaliyotga joriy etish ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Shuningdek, oliy ta’lim muassasalari va sport tashkilotlari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish, talabalarning amaliy mashg‘ulotlarini sport muassasalarida tashkil etish va tajribali mutaxassislar ishtirokida mahorat darslarini o‘tkazish kadrlar tayyorlash sifatini oshirishi mumkin.

5. Sport infratuzilmasi, hududiy tenglik va ommaviy sportni rivojlantirish muammolari. Innovatsion rivojlanish uchun zamonaviy sport inshootlari, sifatli sport jihozlari, tibbiy nazorat vositalari va raqamli infratuzilma zarur. Biroq ushbu imkoniyatlardan barcha hududlarda bir xil darajada foydalanish masalasi dolzarb bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, chekka hududlardagi sport maktablari va ta’lim muassasalarining texnik ta’minoti, malakali murabbiylar bilan ta’minlanishi hamda zamonaviy metodik materiallardan foydalanish imkoniyatlarini takomillashtirish muhimdir. Sport infratuzilmasini rivojlantirishda faqat yangi obyektlar qurishga emas, balki mavjud inshootlardan samarali foydalanish, ularni o‘z vaqtida ta’mirlash, jihozlarni yangilash va xavfsizlik talablariga rioya etishga ham e’tibor qaratish lozim.

6. Ilm-fan va sport amaliyoti integratsiyasi hamda dolzarb muammolarni bartaraf etish yo‘llari. Sport sohasida ilmiy tadqiqotlar samaradorligini oshirishning asosiy shartlaridan biri ilmiy muammolarni amaliy ehtiyojlardan kelib chiqib belgilashdir. Bunda murabbiylar amaliyotda duch kelayotgan muammolarni ilmiy tadqiqot mavzulari sifatida o‘rganish, tajriba natijalarini sport tashkilotlarida sinovdan o‘tkazish va samarali metodikalarni ommalashtirish muhim hisoblanadi.

Xulosa. Yangi O‘zbekistonda jismoniy madaniyat va sport sohasini innovatsion rivojlantirish aholi salomatligini mustahkamlash, yosh avlodning jismoniy imkoniyatlarini rivojlantirish, sport ta’limi sifatini oshirish va xalqaro miqyosda raqobatbardosh sportchilarni tayyorlashning muhim omillaridan biridir. Ushbu jarayon sport infratuzilmasini takomillashtirish bilan bir qatorda, raqamli texnologiyalar, ilmiy tadqiqotlar, zamonaviy pedagogik metodikalar va samarali boshqaruv mexanizmlarini o‘zaro uyg‘unlashtirishni talab etadi. Umuman olganda, jismoniy madaniyat va sport sohasida innovatsion yondashuvlarni tizimli joriy etish, ilm-fan va amaliyot integratsiyasini kuchaytirish hamda zamonaviy texnologiyalardan maqsadli foydalanish Yangi O‘zbekistonda sportni barqaror rivojlantirishning muhim yo‘nalishlaridan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. Jismoniy tarbiya va sport sohasidagi ustuvor vazifalar belgilandi. 2026-yil 7-aprel.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. Ma’muriy islohotlar doirasida yoshlar siyosati va sport sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida.
3. Матвеев Л. П. Общая теория спорта и её прикладные аспекты. Санкт-Петербург: Лань, 2005.
4. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и её практические приложения. Киев: Олимпийская литература, 2004.